

DEBRECENI FŐISKOLAI LAPOK.

KIADJA: A FŐISKOLAI MAGYAR IRODALMI TÁRSASÁG.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

Debrecen, collegium.

Megjelenik havonként kétszer.

Felelős szerkesztő:

MARJAY GÉZA.

Szerkesztőtársai:

Fejes Gábor, Szabó István.

Kiadóhivatali főnök: Miklóssy Sándor.

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:

Egész évre 5 korona.

Fél évre 2 kor. 50 fill.

Ifjúsági egyesületeknek 4 korona.

Főiskolai hallgatóknak 3 korona.

Egyes szám ára: 40 fillér.

A jövő és az ifjúság.

(1908 március 15.)

Néhány nappal előbb nagy viszhangot keltett országszerte függetlenségi harcunk még élő hadvezérének az a kijelentése, hogy a „mai ifjúsággal nem lehetne még egy március 15-öt csinálni“. Ez a kijelentés rendkívül súlyos az ifjúságra és ha csakugyan így állana a dolog, akkor e kijelentés után pirulnunk kellene. Keveseknek jutott osztályrészül, hogy betekinthesse nek csaknem két emberöltőn keresztül a nemzedékek lelkébe s meglássák időről-időre, mik mozzgatják, micsoda eszmék, vágyak, törekvések irányítják a nemzet lépéseit. A múlt csapásán halad-e? És ha van a kevesek között, aki amaz első márciusi ifjúság és a mostani ifjúság párhuzamba állítása után éles szemmel való megfigyelés következményeképp ilyen eredményre jut: nyilatkozata bennünket gondolkozóba ejthet.

Azonban konstatálnunk kell azt, hogy a kijelentés aggályoskodása túlzott. Közönyösök, mint ma; bizonyosan akkor, azon az első március 15-én is voltak, akik nem tudtak haladni és nem tudták megérteni, hogy sietni kell a nemzetnek vágyai, célja megvalósításával, mert végzetes lesz a késő felbredés. Tudnunk kell, hogy a nemzet egyetemes ifjúsága ha érezte is, hogy valami izzó van a levegőben, nem volt elkészülve, — amint a nemzet sem volt — a gyors fordulatra s a nemzeti törekvések, vágyak lángját az ifjúságnak egy kis frakciója szította magasra s a tűz innen terjedt át a tömegekre, a nagy nemzettestre s ebben az ifjúságra. A »márciusi ifjúság« neve, mint történelmi név, nagyon szűkre szorul, az ifjúság többi részét

így lehetne inkább nevezni: a márciusi ifjúság csapata. Amazok a vezérek, ez a hadsereg. Bizonyosan voltak akkor is, akik kevesebbet törődtek a haladással, a tudással, annak a nagy igazságnak a megfontolásával, hogy a nemzetek legerősebb biztosítója, ha minden egyes igyekszik a maga érdekét növelni s ezzel együtt növelni a nemzeti kulturát.

A vádra el kell ismernünk, hogy közönyösök vagyunk. De nem a legszélsőbb határig. Egy emberöltő alatt a nemzet száma megnőtt s ha nagy idők vihara jönne ránk: az új márciusi ifjúság száma is megsokszorozódnék.

Azt is elismerjük, hogy készületlenül találna — mert hiszen nem úgy nőttünk fel az eszmék örökös forgása között, mint az az ifjúság — egy nemzetirtó vihar. De tagadnunk kell azt, hogy a nemzet egy esetleges jövő nagy küzdelmében ne számíthatna ránk. Tiltakozunk az ifjúságnak egyetemesen, az egészet érintő olyan lekicsinylése ellen, hogy sem erői, sem képességei által nem olyan hívatott, mint az első márciusi ifjúság a nemzet fentartók szerepének betöltésére. Állhat az ifjúság egy részére, de nem állhat az ifjúság egészére.

Így csak azok beszélhetnek, akiket megbabonázott a múlt s nem látják a jövőt. Mi pedig a jövő vagyunk. Nem terv, nem cél nélkül és nem felfegyverzetlenül vágunk a jövőnek. Mi tudjuk, hogy a sok vérhullástól, a sok könnyhullástól, a sok gyűlölettől, a sok pusztítástól kedvetlenné lett ez a föld és keserű kenyeret terem. Mi tudjuk, hogy

itt fojtó a levegő és menekülnek belőle ezrével azok, akik élni és erőiket értékesíteni akarják. Mi tudjuk, hogy ennek a nemzetnek viharos volt a multja s mert a mult a jövő előképe: viharos lesz a jövője is. De mert győzött a multban, győzni fog a jövőben is. És a nemzet érvényesüléséért a diadal hitével adjuk oda erőnket. Mi tudjuk, hogy ez a nemzet még nem merült ki s így nem élhette le önmagát. Erői még ezután sokszorozódnak és mint tényező még ezután kell, hogy érvényesüljön a népek között. Ez a föld még roppant kincset rejteget s tudjuk, hogy rajtunk áll a kiaknázása, a nép szunynyadó lelki képességeinek megnyilvánulása megmondhatatlan magas fokra emeli a nemzet értékét.

Mi hitttel várunk új tavaszt a nemzet életében. Nemcsak várunk, de dolgozhatunk annak az előkészítésén, mert tudjuk, hogy ennek a tavasznak előkészítője senki más nem lehet, mint a mindig örök erős és meg nem alkuvó ifjúság. Tévednek azok, akik azt hiszik, hogy nekünk jelszavak kellene. Nem ünneplés kell, hanem a kéz és a szellem munkája, hogy ezt a földet előkészítsük arra az új tavaszra, mikor leszáll hozzánk az igazi testvériség, szabadság és bennünket átölel. Az első márciusi ifjúság történelmi nevezetességü 12 pontja közt ott volt az a követelés: teremtsünk önnálló hadsereget. Mi egymásnak hirdetjük folyton-folyvást, alkossunk önnálló hadsereget, de nem vérengző fegyverekkel felfegyverzettet, — mert a nép-mészárlás, a nyers erő győzelmének kora lejárt — hanem pennás hadsereget. Egy bekövetkező nemzetirtó harcok viharában az a hadsereg nem ment meg, de ha a tudás fegyverével felövezve megyünk bele a népek küzdelmébe, legyőzöttek ki nem kerülhetünk.

Két hatalomnak vagyunk a fegyverhordozói: a néphatalomnak és az uralkodóhatalomnak. Olyannak képzelem az ifjúságot, mint egy gátat, melyen sem a néptenger haragja, sem a hatalom parancsa át nem törhet. Rendületlenül áll és azt kiáltja: »Az én akaratomé a jövő! — A mi akaratomké a jövő!«

Mi pedig akarunk ezért a fajért, ezért a földért munkálni becsületos akarattal. Meg-

becsüljük a márciusi ifjúság hagyományait. Azoknak csak a kezdeményezés szerepe jutott, nekünk a befejezés, a betetőzés szerepe. Munkánk az övékének folytatása. Ők az alapozók. Mi az építők leszünk. *Nekünk a március 15-ike mindig a legmagasabb nemzeti és emberi ideálok utáni vágy fellángolásának napja lesz. Ezen a napon sohasem a napot ünnepejük. Nem is az ifjúságot. Hanem azoknak a nemzetmegváltó eszméknek közeledő beteljesedését, amelyek ekkor vésődtek be milliók meg milliók magyar lelkébe. A jövőbe nézünk, nem a multba!*

Tudjuk, hogy nemzeti aspirációink: csak aspirációk maradtak. A nemzet reményvetése lefagyott. A nemzeti függetlenségünk vára még bevéve nincs. Egy-két sáncot tudtunk elfoglalni, de ez a pozíció elég ahhoz, hogy ezt a várat birtokunkba vegyük. A jövőre nézve erősen bátorít bennünket az, hogy az uralkodó hatalmak paizsát gyöngén kovácsolja meg a nép keze, míg a népszabadság ércpaizsa összetörhetetlen. Csak okosan harcoljunk, mert csöpp vagyunk a népek tenyerében s arra vigyázzunk, hogy ez a csöpp együtt maradjon. A márciusi ifjúság nemzetmegváltó eszméiért a küzdelem még most kezdődik igazán. Ezeknek az eszméknek a megvalósulása a nemzet életkérdése, ellenkező esetben nincs más, mint a visszafejlődés és pusztulás. Mi tudjuk, hogy egy közelgő nagy szellemcsatában az eszmék fegyverével kell harcba szállanunk és a hoz készülnünk. A gótgótták száma már nagyon sokra szaporodott ezen a véráztatott földön, az eszmékért elhullottak csonthalmaza napigérő piramissá emelkedett, de ha kell, a nemzetmegváltó eszmék diadaláért a magunkéval is megsokasítjuk ezt a csonthalmazt. Tehát úgy tekintsen ráink a nemzet.

B.

Forrongás.

A XIX. század első felének nagy eszmei és erőharca után a magyar közéletet valami halálos zsibbadás tartotta fogva. A nagy vérveszteség után nem tudott mozdulni a nemzet s csüggedten,

a nemzeti lét erősen megfogyatkozott reményével nézett a jövő elé, — tevékenyülni nem mert, nem tudott s nem tudhatott. Tompa elégiái, mint bús jeremiádok keresztülsírták ugyan az országot, de csak titokban s inkább fájdalmas, borús, mint biztató hangjuk kevés reménységet, bizalmat nyújthatott. Az alkotmányos jogi életnek vége szakadván, politikai, gazdasági téren a nemzeti erő nem működhetett, csak néma szemlélője volt az idegen hatalom nemzetölő munkájának. Majd később, midőn a halálos álomból az európai viszonyoknak hazánkra kétségkívül kedvező alakulata folytán a nemzet fölébredt, eljött újra az alkotás ideje. Sajnos, hogy a kedvező helyzetet az ország akkori politikai tényezői nem tudták jól felhasználni és nemcsak közjogi, de gazdasági téren is a nemzeti érdek csatát veszített.

Az ország legnagyobb része azonban abban a nagy örömmámorban, mit az alkotmány helyreállta, a királyi koronázás s ezekkel együtt a nemzeti létnek megmentése okozott, nem tudta objektív alapon, helyes mérlegeléssel a kiegyezés eredményét elbírálni, — ámde következményét megérezte.

A harc, mely egyrészt az elszegényedett nemzet gazdasági erejét emelni, másrészt a magyar nemzet szuverenitásának teljessé tételét elérni van hivatva, — nagyobb reménnyel s több erővel a 20. századdal indult meg.

A 20. század politikai harca azonban lényeges különbözőséget mutat a mult század első felének politikai harcával szemben. Ott két erő-tényező áll harcban egymással: egyik felől az érvényesülni akaró nemzet, másfelől az érvényesülést megakasztani minden rendelkezésre álló eszközzel kész szomszéd hatalom, — addig a 20. század politikai harcában a nemzeti gondolatnak a nemzetköziség eszméjével való küzdése lesz a nagyfontosságú, miután a jogos nemzeti aspirációk teljesültek.

De a nagy politikai, gazdasági és társadalmi forrongás mellett a mélyebben néző figyelmét nem kerülheti ki az a forrongás sem, mely az irodalomban érezhető. A harc itt is kezdetét vette s ez a harc is magán hordja a 20. század bélyegét.

Egy csapat magyar író nyugoti hatás alatt a nemzeties s népies irányt, melynek légkörében a 19. század egyik legnagyobb szellemóriása,

Petőfi oly magasra nőtt, — teljesen negligálva, új irányt kezdett. — A magyar irodalomtörténet különböző korszakaiban magyar írók többször állottak már idegen hatás alatt, de ezt a hatást a nemzeti lélek, mely mindig hű tükre volt irodalmunknak, annyira átalakította, átgyürte, mint sehol más nemzeteknél. Szépen nyilatkozik meg a nemzeti lélek átalakító ereje a »Mária«-kultusz virágzása idejében, mikor is a magyar Mária-énekek megteszik Máriát Magyarország védőasszonyának, ellentétben a külfölddel, hol Máriában csak a vallás védőasszonyát látják. — Vagy a 16. század nagy vallásíratí vitájában, míg nyugoton tisztán csak vallási dogmákról tolyik a harc, addig nálunk belekeverik a vita vallási anyagába az ország sorsát s ennek romlásáért protestánsok, katolikusok egymást teszik felelőssé. — Bessenyei kora is fényes tanúsága a nemzeti szellem diadalának, mely a külföld eszméit, hatásait befogadja, de az eszmét nemzeti tartalommal tölti meg. Egészen új jelenség a »dekadens« költészet, mely ezt a folyton ismétlődő igazságot megcáfolni látszik.

Követői hangosan hirdetik, hogy ez az igazi költészet a kor szellemének megfelelő s a közel jövő törekvéseit diadallal koszorúzza meg. Hogy mindezt miből következtetik, nem tudom és nem látom. Hogy néhány kritikus érdemükön felül adózik a szonett-troubaduroknak, az még nem jelent semmit. A magyar nemzet egészséges érzéke, lelkülete, érzés-gondolatvilága honlokegyenest ellenkezik az új iránynyal, melyben a költői szépet vajmi ritkán találja meg. Felfogása a költészetéről, ennek céljáról mindeddig az, hogy szívet nemesítsen, gyönyörködtetőleg szórakoztasson, folemelen és ne leverjen. Hit, hazahűség, faj- és földszeretet, a mult megbecsülése: azok a vonások, miket a magyar nép az ő költőinek munkájában keres. A szerelmi költészetben nem a test, hanem a lélek szerelme, benső vonzódása az, ami gyönyörködteti. Helytelen is a buja, testi örömeknek a költészetbe való behozatala, mert az a nemi élet erkölcsstanába tartozik. Az a léhaság s jó izlést sértő francia ledérség a magyar ember alapjában komoly természetével ellenkezik s ami a fő: a butaságot nem szereti.

Ép szemével jól látja, hogy a fű nem kék s messze híres zeneértő fülével nem tud a hangban színeket, mint pl. ezüstsztint felfedezni. Ilyen eredetiségekből nem kérünk. Egyébként jól mondja

Beóthy a Kisfaludy-társaság február 10-iki ülésén tartott elnöki megnyitójában az eredetiségről: »A nemzeti szellem nélkül a magyar dráma, regény, vers nem eredeti, csak egy szó szerint meg nem írt idegennek a fordítása. Eredetivé nemcsak a költő legszorosabb értelemben vett egyénisége teszi a költeményt, hanem ebben az egyéniségben érvényesülő és ható nemzeti lélek, mely általa a maga nyelvén szól». — A dekadens irányban megnyilatkozó eredetiséggel igazi és maradandó költői hatást elérni nem lehet. Örömmel üdvözlénk egy új Petőfit, kinek verseiben magyar szív szólna egész világhoz. Ilyen Messiást azonban — úgy látszik — hiába várunk. A nagy emberek kora mintha egészen kiveszett volna. Pedig ilyenekre volna most szüksége beteges irodalmunknak. Egy éles acélollójú kertészre, ki a magyar költészet színes virágú fájáról letisztítaná az elsárgult régi leveleket s kíméletlenül lenyesné a mérges oltóanyaggal beleplántált idegen hajtásokat. Szükséges volna egy új Gyulai Pálra és egy új Petőfi Sándorra, hogy az egyiknek teremtő lelke a mai társadalmat mozgató részint nemzeti, részint világeszméket egy olyan alakba öntse, melyet a magyar génusz büszkén vall magáénak s amelyre a világ bámúló lelkesedéssel mutatna, mint az emberi szellem-erő fenséges alkotására, s az előbbire azért, hogy örködjön a felett: hamis hang ne vegyüljön az összeegyeztetett magyar nemzeti és tágabb világ harmónikus zenéjébe

Mindazáltal is annak a forrongásnak, harcnak, mely irodalmunkban észlelhető s mely az ország első szépirodalmi társaságát is állásfoglalásra kényszerítette, — előbb-utóbb meglesz a haszna, eredménye: egy mindenkit kielégítő, egészséges iránynak megteremtése. A százados példa pedig, mely a magyar nemzeti lélek átalakító erejének igazságát példázza, továbbra is megmarad igazságnak.

Fejes Gábor.

Téma.

Ifjú lányka s hű lovagja
— Kis jogász, úgy nézem én —
Jár a kertnek árnyas utján,
Sűrű lombok rejtekén.

A fejecskék összedugva
Cseng a szó az ajkakon,

Hozzá villan szemök párja,
Mint harmatcsep hajnalon.

Most az útunk összefordul
Egy öreg platán alatt,
Hogy meglátnak: felrebbenek
S a szó ajkukon marad.

Majd az ifjú tört szavakkal
Kérdi a lányt: „Tudja-e,
Hogy az ujság ezt a kormányt
Árulónak írja le?”

A leányka válaszol rá
— Szavában mily sok morál —
„Ah az ujság mostanában
Rém meséket liferál...”

Kis bohók, e nagy komolyság
Jól tudom: csak ámtás.
Más a téma benn a szívben
S künn az ajkon újra más.

— is —

Hangulatok.

Meghalt a szerelem.

Kikelet volt, viruló, napsugáros. A lombok között vidám madarak danoltak. Sehol semmi árnyék, semmi bánat. Az élet lüktetett minden kis alomban, mégis olyan üres, olyan kietlen volt minden előttem. Szomorú a dal, kopár, szintelen a mező, fagyos a szellő, mely köröttem susogott, mert meghalt a szerelem...

Ott jártam örömtelenül, álmodozva a virágok között. Színes kelyheiket szomorúan hajtották meg előttem. Itt járt ő is egyszer. Parányi lábnyomát őrzi még a föld; a lomb még róla susog mesét s a bokrok közt mintha most is látnám ruhája szegélyét...

...Itt fogadtam meg az örökös hűséget, ahol először felujjongott szívem mámoros gyönyörrel: szerettem, szerettem! Ez volt a fogadás. Ezt éreztem mindig akármerre jártam s hiába fogadtam.

Nem így álmodtam én. Nem hittem el soha, hogy a tavasz hazug. Kinyitja a szívben a szerelem virágát, verőfényes napja álmodozni tanít, sok színes virága csalfaságot mutat...

Álmatlan éjszakák, áttöprengett napok... örökös reménység, örökös csalódás... Ezt hozza a tavasz.

Most is sejtelem ül mindenem, a tavasz sejtelve. Jön egy új kikelet, életre kel minden, csak én nem tudok örülni, semminek...

Elhaladnak mellettem, mosolygó arccal, nevető szemekkel, telve szerelemmel boldogsággal sokan. De én már nem értem, mért tudnak örülni; mért nem sírnak inkább? Mi az, ami megpezsgeti a vért, dalra ösztönzi a madarat s megkívántatja az életet az emberrel, melynek én csak a gyötrelmeit, a töviseit ismertem. Mi az, ami összehoz, összeköt két szívet, hogy egymásért dobogjanak, hogy szentebbnek, nagyobbak tartás az esküt, melyet egymásnak fogadnak, a többinél.

Idegen világban élek. Ebben a világban már nem szőnek álmot, nem alkotják, űzik a reményeket, itt nincs szeretet csak önzés, nincs boldogság, csak bánat, nincs kikelet, csak örökös temetés.

Valamikor... régen. Én is szőttem álmot... én is vártam csodás türelemmel valakit, akit szerettem. Én is hittem, hogy jogom van a boldogsághoz, most pedig fájó szívvel haladok utamon és sírni szeretnék, mert nem tudom többet megérteni a szerelem fenséges szavát, mert meghalt a szerelem...

Benyelt a város...

Kormos, fekete füstje itt ül a mellemen, mint egy rossz álom, mint egy ijesztő lidérc. Sápadt alakjai tétova járással, révedező szemmel imbolyognak körülöttem. Kifestett hazugság, megcsúfolt igazság gyötrő kacagása, megrendítő tusája itt zajlik le, ahol most élek.

Ott nincsen öröm, itt hazug a tavasz, hazug a szerelem. Álmodok vesznek körül, amint révedezve járok. Várom a halált. Várom a mesét, melyet emberek találtak ki sötét, vajudó éjszakán. Vihar bömbölése súgta nekik titkon s remegő ajakkal hirdetik egymásnak:

Jön a halál!..!

Gúnyosan szeretnék kacagni: a rémet. Itt még az is hazug. Letört vágyaimból fonom a koszorút a halál fejére. Nem teljesült álmok árnya leng körültem, a halálnak szántam.

Sokszor úgy érzem, én vagyok a végzet; ahova belépek, elhallgat a nóta, nevető szemekbe könny szökik előttem, kacagó ajaknak elhal vidám hangja. Ahova belépek, szomorúság támad...

Én vagyok a végzet!...

Rovom az utcákat bús egykedvűséggel. Mintha egy temető volna ez a város, melyben a halottak kísérteni járnak. Mintha az a lárma, melynek zsidongása, elringat szomorú, csendes

álmodásba, egy nagy temetésnek fájó hangja lenne. Bús melódiák csendülnek körültem s én is temetgetek...

Temetek egy vágyat, ezer színes álmot, örömet, egy egész ifjú világot; a hírt, dicsőséget, melyet a jövő számomra teremne. S megsiratatom mindet, tépő zokogásom megrázza a lelkem. Most érzem, hiába éltem eddig én is, most érzem szomorú kínos árvaságom.

Tétova járással imbolyogva járok. Sötét van körültem, magamra maradtam. Körülfog ijesztő, komor, sötét fátyol s ezer titkos szállal megkötöz valaki. Kétségbeesetten menekülök. Merre? Nem lehet a szálát már elszakítani. Rimázkodó hangom belevesz az éjbe. Elhangzik, nem hallja, nem értette senki. S mintha ezer rémnek gúnyos arcát látnám. Mintha most ébrednék a sivár valóra. Nincsen menekülés, nincs több remény, álom... mert benyelt a város.

Ifj. Sebestyén Béla.

Asszony.

Enyém volt a bájos, az aranyos gyermek.
Enyém az ábrándos, bohó kis leány.
Síromba szakadó, nyiladozó lelke
Felé hajló lelkem magához ölelte:
Szerelmes illatát úgy lehelte rám.

Enyém volt a szava, könnye csillogása,
Enyém vallomása elhalón az ajkán,
Enyém volt lelkének ezer titka, vágya:
Én voltam a vágya, én az ifjúsága,
Én jöttem meg hozzá sóhaján.

— Asszonyi ölébe más fog majd megtérni.
Másra fog fonódni puha asszonykarja.
Asszonyi ajkának meleg asszonycsókja
Más tűzének lesz majd az oltogatója
Vagy gyújtogatója: ahogy akarja.

Asszonyi lelkével mást ölel magához.
Asszonyi testének más hajol feléje...
Nem lesz már becézett, hű kis asszony párom:
Az én ifjúságom... maholnap csak álom,
Lázás agyam kúsza meséje.

Zoltán István.

Színház.

Zilahy Gyula jubileuma.

Elmulaszthatatlan, kedves kötelességet teljesítünk, mikor becézett művésznünk, Zilahy Gyula direktor 25 éves jubileuma alkalmával — utólagosan bár — mi is fűzünk egy szál virágot

ához a koszorúhoz, mellyel az ő nagy művészetét imádó közönség övezte homlokát. Szerény, nagyon szerény ez a mi hódolatadónk, de éppen ő hozzá méltó, ki életében a megtestesült kedvesség, szeretetreméltóság, a színpadon a legüdébb természetesség. Csodálatos nagy művésztének titka éppen ebben rejlik. Örökké jókedvű, az aranyos kedélyével verőfényt, tavaszi illatot hoz a színpadra. Mikor ott mozog fürgén, fiatalos, bájos gráciával előttünk, mikor szellemes élceivel, bohókás tréfáival a könnyezésig megnevettet s utólréhetetlenül természetes, megkapó alakításaival elragad, behálóz bennünket: bizony elfelejtjük, hogy színházban vagyunk, hogy színpadra figyelünk. Igen, mert ez már nem játék, ez már az »élet«, a természetes valóság megtestesítése! S ha a színművészet célja az, hogy a való, az igazi életet varázsolja a színpadra: akkor Zilahy Gyula hívatásának magaslatán áll!

Üdvözljük hát mi ifjak, ifjú szívvel, ifjú lelkesedéssel őt, az örökifjút! Üdvözljük a magyar színművészet, a debreczeni híres színház s a művészet pártolásáról híres debreceni közönség büszkeségét: Zilahy Gyulát. Ő már elfoglalta helyét a magyar színművészet klasszikusai között s büszkék vagyunk, hogy a mi színházunk ilyen művészt nevelt s még büszkébbek arra, hogy ez a nagy művész kiforrott, hatalmas tehetségét a debreceni színpad régi dicsőségének emelésére visszahozta!

A császár katonái.

Színmű 3 felvonásban. Irta: *Földes Imre.*

Végre, hosszas várakozás, türelmetlenség, limonádés, álmos esték után kaptunk egy fölpezsdítő, lázítóan érdekfeszítő, vérbeli társadalmi drámát. A lelkünket megmarkolta, a szívünket megdobogtatta, elernyed, álmhoz szokott idegeinket lázas bizsergésbe hozta. És ettől mostanában úgy elszoktunk, hogy ezt az estét valósággal úgy élveztük, mint a városi ember a városi nyüzsgő életét, ha hosszú ideig nélkülözte azt.

Földes Imre merész, biztos kézzel nyúl be egy olyan darázs-fészekbe, amelynek megbolygatásához nemcsak éles látás, írói leleményesség, hanem nagy erkölcsi bátorság, sőt vakmerőség is szükséges. Fiatal szív, fiatal lelkesedés és bátorság kell hozzá. A magyar társadalom elfojtott keserve, hosszú-hosszú évek felhalmozott szilaj,

éző indulata lüktet, lobog, lángol e darabban. A katonai kérdés, ez az örökké kísértő, ősi lidércnyomás kit ne foglalkoztatott volna már? Kinek lelkét nem markolta meg a végtelen keserűség, valahányszor látta, szomorú példákban tapasztalta, hogy a mi vérünkől, verejtékünkől, keserves filléereinkből élő idegen érzésű, idegen származású, sőt magyar közös tiszteket is mily áthághatatlan korlátok választják el a polgári társadalomtól; hogy mily mérhetetlen kicsinyléssel, kevély göggel néznek fentartóikra, a »civil bagázs«-ra! Magyar földön, magyar kenyéren itt él és uralkodik közöttünk egy idegen szelvényben fölnevelt, idegen érzésű, elzárkózott, kevély kaszt. Más az érzelm-világa, más a gondolkodása. Ami nekünk szent, ami drága, — neki nevetséges semmiség. Ami nekünk fáj, az neki — gyönyör. A magyar katona megtagadja hazáját, meg a közösen édes, közösen fájo hon-szerelmet. Vak eszköz egy — egész lelkét, gondolkodását megrontó — idegen hatalom kezében.

E korszerű, mindenkit lázasan érdeklő, eddig csak a politikában kitejezett, de a társadalom körében csak elfojtva élő eszméket viszi a színpadra Földes Imre páratlanul erős, markáns színekkel, meglepő színpadi készséggel és határozottan kiváló írói rutinnal. Tartalma nagyon egyszerű.

Gyarmathy kapitány, a becsületes, nyílt, nemes érzésű, ízig-vérig magyar katona egy kemény cikket ír a hadsereg idegen, szolgaszelleme ellen. *Szilassy* százados (Szakács), a katonai szolgálai kötelességteljesítés, stréberség, gög és kevélység megtestesítője beárulja az ezredes előtt. *Gyarmathyt* lefokozzák és ő a börtönben öngyilkos lesz. A polgárság körében óriási az elkeseredettség, mert mindnyájan szerették, becsülték a derék, becsületes, jó *Gyarmathyt*, ki mindig együtt érzett velök. A tiszteket kitiltják a kaszinóból s becsületszóval megfogadják, hogy lovagias elégtételt mindaddig nem adnak, míg meg nem tudják, ki volt a *Gyarmathy* árulója. *Szilassy* valósággal őrvöng, szidja, gyalázza a gyáva civileket. Ott hagyja menyasszonyát, szakít jövődöbeli apósával, sógorával, kik mindketten föl vannak háborodva a tisztikar szolgálai, hazafiatlan, mélyen sértő magatartása miatt. Az ősi nemesi kúria levegője nem való a militáris szellemnek. A legérdekesebb és legértékesebb alak: *Joász Géza* főhadnagy, ez a nemes szívű,

a pályájától megundorodott, keserű humorista. Valóban örökbecsű, nagy szeretettel megalkotott szinpadai alak. Fájdalmának kitörő zokogását keserű kacagásba fojtja, mikor elvesztett boldogságára, (szerette és szereti Szilassy menyasszonyát, Karády Erzsikét), a martir Gyarmathyra gondol; mikor a felzúdult nép leköpte, meglököste, akkor — mint mondja — akkor volt legboldogabb életében, mert megtudta, hogy tud pirulni. *Karády* Zoltánnal együtt lázasan nyomozza az árulót. Közben a nép megmozdul és nagy tömegekben gyülekezik. A megadott jelre Szilassy a népre lövet, Joász pedig a harmadik signálra vállra vezényeli a fegyvert. Kardját elveszti, de a portepéját nem adja oda, mert az tiszta! Szilassy lelkében szörnyű harcot vív a lelkiismeret, a szerelem, a boldogság, a »kötelesség«-gel. Szerencsétlen megmértelyezett lelke már elveszett. Nem tud menekülni az átkos bilincsből. Mikor menyasszonya eljő és sírva, fül-dokolva mondja a szemébe, hogy »gyilkosnak a felesége« nem lehet, mikor lelkének egyensúlya a szörnyű küzdelemben megbillen, még akkor is az az utolsó szava: csak a kötelességemet teljesítettem, csak az eskümhöz maradtam hű! Tébolyában főbe lövi magát. Joász pedig, kit elítélnek, mikor megtudja, hogy Szilassy volt az áruló, félrehívja Karády Zoltánt s megfogadtatja vele, hogy zokogó hűgának sohasem árulja el, ki volt az áruló. Hadd maradjon tiszta az emléke.

Csak vázlatos tartalmát adhatjuk e szenzációs drámának. Nem is a tartalom itt a fő, hanem az a lüktető, lázadó szenvedély, az a mély és megrázó meztelen realizmus, mely közvetlen erejével, megkapó igazságával erősen belemarkol a szívünkbe. Alakjai hű, igaz típusok.

A drámai személyzet kiváló összjátékban mutatta be a nagyhatású drámát, de mégis különösen kimagaslott, már szerepénél fogva is *Zilahy*, ki Joász alakját kreálta hatalmas, megrázó művészettel. Nagyon jók voltak *Szakács* (Szilassy), *Békés* (Karády István), *Ternyei* (Karády Zoltán), *Hahnel* (Karády Erzsike) és *Bérczy*, aki rendkívül ügyesen alakította Szedlacsek tiszt-helyettes jelentékeny szerepét.

M. G.



Irodalom.

A következő előfizetési felhívást kaptuk: Felhívás előfizetésre! 1902-ben megjelent *Bokréta* és 1904-ben megjelent *Uj Bokréta* című verses kötetünk után most újból a nagyközönség elé lépünk, hogy kérjük magunk számára szíves érdeklődését. Négy esztendő munkásságunk gyümölcsének színét, javát akarjuk bemutatni. A fejlődés lépcsőjén, úgy hisszük, ismét haladtunk fölfelé annyira, hogy azt a jóakarátú támogatást, melyben két első könyvünk oly nagy mértékben részesült: harmadik kötetünkkel is megfogjuk érdemelni. Verses könyvünk húsvétkor jelenik meg Singer és Wolfner könyvkiadó cégnél, ami előre biztosítja izléses kiállítását. A kötet előfizetési ára 2 korona, bolti ára 3 korona lesz. Az előfizetési pénzek Gyökössy Endre dr. címére (Budapest, IV., Fővámter 3.) küldendő legkésőbb 1908 március 20-ig. Tíz előfizető után a gyűjtőknek tiszteletpéldányt adunk. Baja Mihály, Gulyás József, Gyökössy Endre, Maday Gyula, Oláh Gábor. Minden ajánlás fölösleges. Az ifjú magyar költők legjobbjai közül való ez az illusztris írói gárda. Ajánljuk olvasóink figyelmébe ezt a harmadik, mindenesetre kiváló értékű *Bokrétát*.

Hirek.

Kántus ünnepély. Főiskolánk legrégebbi egylete, a főiskolai énekkar március 5-én d. u. 4 órakor a főiskola énektermében tartotta meg a M. I. T. közreműködésével szokásos ünnepét Nagy József, Vecsey—Bruckner, Magyar—Kegyés, Kádár István, Fráter Ida, Sipos Margit, Stahl Henrik, Tóth Sámuel, Szabó Sámuel—Budaházy Emilia és Hegyi Mihály alapítók emlékezetére. Az alapítók rokonai és a főiskolai ifjúság színültig megtöltötték a termet, mely ilyen alkalmakra mindig kicsinynek bizonyul. Varga József Gyászénekének előadása után Csíky Lajos, a theologia ez évi dékánja, a kántus felügyelő tanára beszélt a kegyes alapítókról. Domján Lajos főjegyző a jutalmazottak névsorát olvasta fel, melyet alább közlünk. A másor következő száma: Bliss P. P. „Vársz-e reám...” kezdetű éneke volt, melyet Csíky Lajos fordított angolból és Mácsai Sándor írt át férfikarra. A kedves kis dal élvezésével alig tudott betelni a közönség, úgy, hogy meg is kellett ismételni. Kun Károly 2. th. Pekár: Riza nótája c. költeményét szavalta el a tőle megszokott kiváló előadással. Ezután az énekkar Möhring: Téli éj című és Fortuner: Mi volt nekem... kezdetű énekeket adta elő. Szabó István 2. th. néhány költeményét olvasta fel, mire újból az énekkar adott elő egy népdalegyveleget Horváth Fábiántól, melyet meg kellett ismételnie. Hajdú Árpád 2. th. nagysikerű vígszavalata után még Huber: Honvédek csatadalát énekelte el a kántus, amivel a nagysikerű ünnepély véget is ért. Kötelességünknek tartjuk, hogy e helyen is kifejezzük elismerésünket a kántus érdemes vezetőtanárának, Mácsai Sándor főiskolai énektanárnak.

Az egyes alapítványok kamataiból jutalomban részesültek: Domján Lajos főjegyző; Tuba András, Orosz Ernő, Hódi Gusztáv, Szabó Dániel, Vágó Károly 4. th., Beke Antal, Hajdu Károly, Fias Kálmán, Rác István 3. th., Nagy Sándor, Széchenyi István, Kovács Gyula, Szondy Lajos, Bagdy Dániel 2. th., Bisánszky Ignác, Molnár Zoltán 1. th., Balogh Károly

3. jh., Gellért Sándor 2. jh., Papp Benjámín és Kovács Ferenc 8. o. főgimnáziumi tanulók. Itt említjük meg azt is, hogy az Ármós-féle énekkari alapkamataiban Hegedűs Albert 4. th., Szép Kálmán 3. th. és H. Nagy Sándor 2. th. osztoztak.

A. M. I. T. február 27-én versenyszavalmati gyűlést tartott, amelyen a tagok szokatlanul szép számban jelentek meg. A komoly szavalmati verseny első díját Kun Kánoly 2. th. nyerte meg, ki Váradi Antalnak „Az Úr ítélt” c. költeményét szépen kidolgozva, művészi felfogással adta elő. A második díjat Lippe Árpád 3. jh. nyerte meg, ki Rostand „Cyrano de Bergerac”-jából adott elő részleteket. A vígszavalmatban az első díjat Zoltán István nyerte meg egy Baumann műsorából való monológ előadásával. A második díjat a társulat Hajdú Árpád jól kidolgozott szavalmatának ítélte oda.

A március 12-iki hetigyűlésen Zoltán István szavalmata után Bodnár Gábor 3. th. olvasott fel a művészet és a vallás közötti viszonyról. E gyűlésen terjesztette be a bíráló bizottság is a maga jelentését a „Reviczky Gyula költészete” c. pályatételről. Első díjat, az Ármós alap kamataiból 40 koronát nyert Marjay Géza 3. th., lapunk felelős szerkesztője, míg Vidovich Ernő és Nagy Ferenc könyvjutalomban részesültek.

A H. Ö. T. március 11-iki ülésén Tusa Menyhért 2. th. középsikerült imádkozása után Bodnár Gábor 3. th. tartott szabadelőadást a „Babona és varázslat” címen, melyet a következő ülésen is folytatni fog. Nagy Ferenc 1. th. három igen szép költeményének felolvasása után Kósa Zsigmond 2. th. középsikerült imádkozásával a gyűlés véget ért.

Tanári székfoglalók. Március 12-én délelőtt volt a két új bölcselészeti tanárnak a beiktatása. A dísztermet különböző testületek küldöttei, az érdeklődő közönség és az ifjúság teljesen megtöltötték. Nagyban emelte az ünnepély fényét a kiváló tudós, Beöthy Zsoltnak megjelenése, kit elsősorban kedvelt tanítványához, Pap Károlyhoz, de másrészt főiskolánkhoz és városunkhoz való szeretete hozott körünkbe.

Az ünnepélyt a kántus énekszáma nyitotta meg. Gróf Degenfeld József egyházkerületi főgondnok megnyitó beszéde után dr. Fiók Károly olvasta fel székfoglaló értekezését a latin hangsúlyról, megemlékezve előbb nagy mesteréről, Lugossy Józseféről; majd az ifjúságot a klasszikus tudományok szeretetére buzdította. Utána dr. Pap Károly olvasta fel értekezését Kölceyről, az idő rövidsége miatt csak részletekben. Majd üdvözölte mesterét, Beöthy Zsoltot, kit neve említésekor tapsvihar üdvözölt.

Végül meleg szeretettől áthatott hangon az ifjúsághoz intézte szavait, oly nagy hatást keltve, hogy az éljenzés és taps alig-alig akart csillapodni. E remek beszédével, melynek minden szavából a tiszta szeretet sugárzott ki, még jobban magához láncolta az ifjúságot, melyet pedig már legelső megjelenésével is meghódított. Az új tanárokat Dávidházy János esperes az egyházkerület, Erőss rektor a főisk. tanárkarok nevében üdvözölte. A lélekemelő, gyönyörű ünnepélyt a kántus éneke zárta be.

Március 15. A nagy nap hatvanadik évfordulóját a szokottnál nagyobb lelkesedéssel ünnepelte meg a főiskolai ifjúság vezetése mellett Debrecen hazafias polgársága. Az évtizedes szokáshoz híven most is nagy nemzetiszín plakátok hívták fel a polgárságot és ifjúságot az ünnepélyre, melyet, mint

mindig, úgy most is a Magyar Irodalmi Társaság rendezett.

A főiskola hivatalos ünnepélye d. e. fél 11 órakor kezdődött a főiskolai oratóriumban. A kántus éneke után Csíky Lajos mondott ünnepi imádságot, majd ismét a kántus énekelte el a Himnuszt. Dr. Peczkó Ernő főgimn. tanár emlékbeszéde után Kun Károly 2. th. szép szavalmata következett majd a Szózat eléneklésével az ünnepély véget ért.

Délután fél 2 órakor volt a gyülekezés a kollégium udvarán. A Pefőfi-szobornál a Petőfi Dalkör énekelte el a Talpra magyart. Venetianer Sándor, a M. I. T. elnöke emlékbeszédet mondott, Nagy Ferenc th. a Nemzeti dalt szavalmata el, majd Varga Lajos a Petőfi Dalkör nevében megkoszorúzta a szobrot, mire a dalkör Huber Szabadságdalát énekelte el. Ezután a Máv. gépjávitó műhelyének hazafias munkásai is letették koszorújukat a szoborra, dalkörük pedig elénekelte a Himnuszt, mire az ünnepély ezen része véget ért.

Innen a kollégium udvarára vonultak, melyet ezalatt az óriási néptömeg zsúfolásig megtöltött. Itt a főiskolai énekkar énekelte el a Szózatot, majd Bíró Zoltán jh. mondott magasszárnyalású emlékbeszédet. Szemes Mikós jh. kurucdalokat adott elő tárogatón. Hajdú Árpád th. szavalmata után a főiskolai énekkar énekeivel itt is véget ért az ünnepély. Az óriási néptömeg kivonulása fél óránál is tovább eltartott, mert csak az elől lévő szűk kapukat nyitották ki, mivel oldalt éppen akkor vonult a szociáldemokráta párt a hátsó udvarra.

Az Egyetértés zenekar a főiskolai ifjúság és a küldöttségek zászlóinak vezetésével vonult a nép a Kistemplommal szemben kijelölt térre. Itt a Himnuszt a Városi-, Kossuth-, Egyetértés-, Munkás és Főiskolai egyesült dalegyletek énekeltek el. Peleskey Sándor th. tartalmas emlékbeszéde után Kun Károly th. a Talpra Magyart szavalmata el, végül a Szózat eléneklésével véget ért az ünnepség. A beláthatatlan néptömeg lassan oszladozni kezdett, míg az ifjúság visszakísérte zászlóját a kollégiumba.

Este 8 órakor a Petőfi Dalkör tíz éves fennállása alkalmából jubileumi estélyt rendezett, melyen Kun Károly th. szavalt, Zsigmondy Anna színművésznő énekelte, míg a műsor többi számaina a dalkör énekei töltötték be. Az ezt követő népes banketten a M. I. T. küldöttségileg képviseltette magát és nevében Marjay Géza th. üdvözölte a Dalkört, mely immár tíz éve ünnepli együtt március idusát a főisk. ifjúsággal. A vacsora után tánc volt a késő reggeli órákig.

Köszönet. A Debreczeni Első Takarékpénztár a Magyar Irodalmi Társulatnak 30 koronát adományozott, melyért e helyen is köszönetet mondok Venetianer Sándor, elnök.

Köszönet. A Főiskolai Gyorsíró Egyletnek a Debreczeni Első Takarékpénztár és az István gőzmalom r. t. 20—20 koronát adományozott, melyért itt is köszönetet mondok. Gilicze Antal, elnök h.

Tartalom. 1. Az ifjúság és a jövő. — B. 2. Forrongás. — Fej s Gábor. 3. Téma. — is. — 4. Hangozatok. — Sebestyén Béla. 5. Asszony. — Zoltán István. 6. Színház. — M. G. 7. Irodalom. — Hírek.